

24.1.2014

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite Lausuntopyyntö 4.12.2013 Dnro MMM022:00/2008

Esitysluonnos kalastuslain muuttamiseksi

Esitys kalastuslain muuttamiseksi selkeyttää nykyisiä säädöksiä ja saattaa kalastussäädökset vastaamaan voimassa olevaa säädöskäytäntöä. Menettely monimutkaistaa kalastuslakia, mutta vähentää säädösten tulkinnanvaraisuutta. Sisällöltään lakiehdotus ottaa selkeän pesäeron vuoden 1982 kalastuslakiin ja edellisen lain jäänteet vuoden 1902 kalastussäännöstä on poistettu täysin. Lakiehdotuksessa on muutamia jäänteitä vanhoista säädöksistä, jotka tulee poistaa. Niihin palataan pykäläkohtaisessa käsittelyssä. Lisäksi muutamia asioita on sanottu turhan monimutkaisesti ja niihin palataan tuonnempana.

Muutoksella on poistettu merkityksensä menettäneitä yleiskalastusoikeuksia, kuten kyläläisten kalastusluvan saantioikeus osakaskuntien vesille ja ranta-asukkaiden kalastusoikeudet valtion yleisvesillä. Myös Ylä-Lapin väestön yleisoikeuksia on rajoitettu. Näillä oikeuksilla ei nykyisin ole käytännön merkitystä. Menetettyjä oikeuksia on "korvattu" laajentamalla onginnan määritelmää, mikä sinällään on aivan järkevää, mutta ei merkittävä oikeuksien laajennus. Vastaavasti yleiskalastusoikeuksien laajennuksena markkinoidaan valtakunnallisen vieheluvan pakkomyyntiä kaikille kalastajille.

Esityksen kantavana ajatuksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuvan kalastuksen säätelyn ohjaama kalavarojen kestävä hyödyntäminen. Kalavesien hoidossa tavoitteena on siirtyä istutuskeskeisestä kalavesien hoidosta kalastuksen säätelyyn perustuvaan kalastuksen ohjaukseen ja kytkemällä kalatalousalueiden rakenne vesienhoitoalueisiin, myös kokonaisvaltaiseen vesistöjen hoitoon. Nämä periaatteet ovat erittäin kannatettavia.

Tärkeä keino tavoitteeseen pääsemiseksi on esitys kalastuksen säätelyyn liittyvien toimivaltuuksien antamisesta ja

määrittämisestä toimijatahoille. Nykyinen tilanne ei ole edes tyydyttävä, sillä kalastajien on käytännössä mahdotonta tietää alueellisia kalastusmääräyksiä, kun antajia on useita ja alueet epämääräisiä. Vaelluskalojen erityinen huomioonottaminen lakitekstissä on todella tarpeen.

Kannatettavia yksittäisiä esityksiä ovat mm. käsitteiden määrittely ja määritelmät ovat pienin korjauksin hyväksyttäviä. Toinen merkittävä parannus on kaupallisen kalastuksen lupajärjestelmän helpottaminen myös ammattikalastajien osalta. Kalastusoppaat saivat lupansa muutama vuosi sitten. Esitetty säädösehdotus on monimutkainen ja tulkinnanvarainen joten sitä on täsmennettävä.

Säädöksen mukaantulo lakiin on välttämätöntä, mikäli halutaan turvata sisävesillä troolikalastuksen harjoittaminen. Viime kalastuskaudella eteläisen Saimaan alueelta poistu yli 20 000 ha troolauskelpoista vesialuetta kalastuskäytöstä. Ala on merkittävä, sillä suinkaan kaikki vesialueet eivät sovellu troolaukseen. Kalastusteknisen kehityksen myötä troolaus on ainoa varteenotettava kalastusmuoto muikkukantojen hyödyntämisessä. Vetouistelijoiden ja muiden kalastusmuotoon kriittisesti suhtautuvien väitteistä huolimatta ei ole voitu osoittaa troolauksen varantavan kalakantoja. Muikkukato tuli Puruvedellekin 1980-luvun lopulla, vaikkei sillä oltu koskaan vedetty troolia.

Kolmas kannatettava periaate on kalastusalueiden äänivallassa ja rahanjaossa vastaan tuleva periaate omistusyksiköiden koon kasvattamisesta. Kannusteet voisivat olla voimakkaampiakin. Kalastusalueiden ja omistajien välisen rahaliikenteen selkeyttäminen tulevaisuudessa ja myös vanhojen korvausvarojen osalta on merkittävä parannus vallitsevaan tilanteeseen.

Esityksen heikkoutena ovat rahoitusjärjestely ja usko suunnittelujärjestelmään. On helppoa markkinoida yhden kortin mallia, millä ratkaistaan kansalaisten kalastuslupatarve ja organisaatioiden rahoitus, mutta järjestelmä sekoittaa kaksi asiaa. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien sitovuus kalaveden omistajien suuntaan esitetään säädettäväksi yhtä löysästi kuin nykyisinkin, joten se ei tuo ratkaisua kalastuksen säätelyyn.

Kalastuksenhoitomaksun ulottaminen koskemaan myös 65 vuotta täyttäneitä on aivan oikein. Onhan iäkkäiden maksettava muistakin harrasteistaan vero, kuten esim. metsästyskortti. Yhden kortin mallilla luodaan valtion toteuttama rahankeräysautomaatti, millä turvataan entisen kaltaisen istutusretin jatkuvuus. Varsinkin jos kalaveden omistajien neuvontajärjestö siirtyy toimimaan hankerahoituksen turvin, niin poikaskauppa lisääntyy oleellisesti, kun valtio vielä kerää siihen varat.

Maassamme kerättiin vuosikymmen pilkkikorttivaroja 11 tilille ja viehekorttivaroja 5 tilille lukuisia vuosia, joten lupatulojen ja veron

keruu eri tileille ei pitäisi olla ylivoimaista. Kyseessä on kaksi eri asiaa. Kalastonhoitomaksu on nimensä mukaisesti hoitoon ja tässä tapauksessa hoitotoimia suunnittelevan organisaation ylläpitoon ja toimintaan sekä muuhun nimenomaan kalavesien hoitoon ja kalastuksen edistämiseen tarkoitettua rahaa.

Toinen maksun kohteena oleva asia on kalastuslupa – valtakunnallinen viehekalastuslupa. Kyseessä on valtion kalastajille ja veden omistajille tarjoama palvelu, mistä kertyneet varat kuuluvat kalaveden omistajille. Näitä varoja ei pidä sekoittaa kalastonhoitomaksuun – kalastusveroon. Ensinnäkään läheskään kaikki kalastuksen harjoittajat eivät tarvitse valtakunnallista viehekalastuslupaa, joten sen lunastaminen koetaan epäoikeudenmukaiseksi. Toisaalta viehelupa nostaa maksua, joten korotettu maksu vähentää lunastushalukkuutta. Joillekin 35 euroa on suuri raha.

Viehelupa on vain yksi valtion myymä kalastuslupa. Toisena ovat kalastusoppaiden luvat ja nyt lakiehdotuksessa tulevat ammattikalastusluvut. Näistä muodostuu oma tulolähteensä tilitettäväksi kalaveden omistajille, mikä pidettäköön erossa valtiolle kerättävästä kalastusverosta. Erillinen viehelupamyynti pitää kalaveden omistajille kuuluvat varat erillään poliittisesta harkinnasta, minkä yhteen osoitteeseen kerättävät varat mahdollistavat. Tiedetään aina tarkalleen kuinka paljon veroja kuuluu omistajille.

Kalatalousalueiden suunnittelu on säädetty yksityiskohtaisesti ja raskassoutuisesti. Sitä vastoin suunnitelman sisällöstä toistetaan edelleen suunnitelman sisältönä ”yleiset suuntaviivat”. Vastaava ilmaisu on olemassa olevassa kalastuslaissa ja siihen vedoten ainakin Etelä-Savossa kalatalousneuvonta on vuosikausia neuvonut, ettei suunnitelmaa kannata ottaa vakavasti. Lakiesityksessä suunnitelman sitovuus on kirjattu selkeästi koskemaan vain viranomaisia ja valtion vesiä, mutta osakaskuntien ja muiden yksityisten vedenomistajien kohdalla sitovuus on kirjattu kiertoteitse – kuten nykyisessä laissakin. Jos suunnitteluun uhrataan niin suuria resursseja, kun esitetään, suunnitelman on oltava kirjaimellisesti kaikkia vesien kalastuskäytäntöjä sitova.

Seuraavassa käydään ehdotusta läpi pykälittäin:

4 § Viehekalastuksen määritelmää voisi yksinkertaistaa;

”9) viehekalastuksella kalastamista yhdellä vavalla, vieheellä ja painovieheellä”

Ei liene tarpeen määrittää ongintaa ja pilkintää pois, koska ne ovat jokamiehen oikeuksia.

Pykälään tulee lisätä isorysän määritelmä. Pyydys on määriteltävä siten, että se mahdollistaa tehokkaan vähempiarvoisen kalan pyynnin, joten se ei voi missään nimessä olla nykyisen kalastusasetuksen määritelmä.

”20) vapaa-ajan kalastuksella muuta kuin kaupallista kalastusta”

Tässä yhteydessä on aivan turha roikottaa kotitarvekalastusta lakitekstissä, koska on olemassa vain 2 toisistaan juridisesti eroavaa kalastusmuotoa

7 § Pykälään on kirjoitettava erikseen määräys kalastonhoitomaksun ja viehekalastusmaksun suorittamisesta

”Jokaisen muuta kalastusta harjoittavan 18 vuotta täyttäneen on suoritettava kalastonhoitomaksu. Alle 18-vuotiailla ja viehekalastusmaksun suorittaneilla on oikeus harjoittaa viehekalastusta.”

13 § 1 momentin kohdasta 1 on poistettava sana **hyvin**. Käsite on epäselvä ja sitä voidaan käyttää lupien saannin vaikeuttamiseen. Samoin kohdasta 3 on poistettava kalastusalue neuvotteluosapuolena, sillä kalastusalueella ei ole omistajan puhevaltaa.

Pykälään on kirjoitettava määräaika prosessin kestolle. Osakaskunnat kokontuvat kerran vuodessa (= tekevät lupapäätöksiä) jolloin asiaa voidaan helposti lykätä seuraavaan kokoukseen jne. pitkittää prosessia. Mikäli prosessiin lisätään kalastusalueet neuvotteluosapuoliksi, nekin hidastavat käsittelyä. Prosessia pitkittämällä nykyiset kalastajat ehtivät eläkkeelle/vaihtavat ammattia, ellei päätöksenteolle säädetä määräaikaa.

14 § Luvan hintaan tulee säätää tarkempaa ohjeistusta kuin kohtuullinen käypä hinta.

23 § Toiminnanjohtajan tehtävä tarvitsee esityksen mukaista säätämistä, jotta vältetään jääviyskysymykset. Nykyinen tilanne, missä kalatalouskeskusten/Kalatalouden Keskusliiton konsulentit toimivat kalastusalueiden isännöitsijöinä ei vastaa hyvän hallinnon toimintatapaa. Järjestön edun ja kalastusalueen etu eivät välttämättä ole sama asia. Kalatalousalueiden toiminnanjohtajien tulee olla sitoumuksista vapaita.

25 § Kalatalousalueen kokouksen äänimäärää voisi porrastaa jopa vielä jyrkemmin vesialueiden pinta-alojen suhteen.

31 § Toinen momentti selkeyttää kalastusalueen toimialueen, eli ettei se ole riippuvainen hallintorajoista. Maininta on tärkeä ja rajausperiaate järkevä.

36 § Ensimmäisessä ja toisessa momentissa sana suuntaviivat tulee muuttaa **ohjeiksi**

38 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman muuttaminen esitetään säädettäväksi ehkä hieman liian juhlallisesti ja monimutkaisesti. Käytäntö muotoutunee joustavammaksi, mutta ei näistä määräyksistä haittaakaan liene.

39 § Pykälässä on säädetty julmat sanktiot suunnitelman toteuttamisen laiminlyönneistä, mutta määräykset lienevät suhteellisen kuollut lain kirjain. Puutteiden osoittamien ja osakaskuntien toimien valvonta on ELY-keskuksille täysin mahdotonta.

40 § Aiempiin kokemuksiin viitaten yleiset suuntaviivat tulee poistaa tekstistä ja yksinkertaistaa 1 momentin loppuosa muotoon; **Viranomaisten on otettava toiminnassaan huomioon kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmat.**

41 § Pyydysyksikköjen määrittely asetuksella selkeyttää kalastusoikeuden jakoperusteita, kunhan yksiköinti tehdään suhteuttamalla pyydysten yksikköarvot reaalia maailmaan, eli osakkaiden mahdollisuuteen käyttää myös tehokkaampia pyyntimuotoja. Saimaalla on vireillä troolien yksikköarvojen systemaattinen nosto osakaskuntien säännöissä ja kun nostettuja arvoja verrataan osakaskuntien osakkaiden osuuslukuihin, niin on syntynyt tilanteita, missä suurimpienkaan osakkaiden osuudet eivät riitä troolin käyttöön.

Ennen yksikköarvojen määrittämistä on syytä suorittaa osakaskuntien osuuslukuihin perustuva laskuharjoitus, millä pystytään arviomaan tehokkaampien pyydysten yksikköarvot, jotta näitä pyydyksiä voidaan yleensä käyttää.

48 § Pykälän 1 momenttiin on kopioitu vanha laki suoraan. Onko tarpeen erotella riista- ja muut eläimet? Momentti tulee kirjoittaa:

Kalanpyydystä ei saa... ..., että se aiheuttaa vaaraa maalla eläville eläimille.

49 § Isorysän määrittämien vain kaupallisille kalastajille luvalliseksi pyydykseksi ei ole tätä päivää, varsinkin jos rysä määritetään nykyisen kalastusasetuksen mukaisesti. Rysät ovat osoittautuneet käyttökelpoisiksi vähempiarvoisen kalan poistopyynnissä ja pyyntejä tehdään paljolti vapaa-ajankalastajien talkootyönä. Yleisesti elävänä pyytävät pyydykset ovat yleisen kalastuskulttuurin kannalta puolustettavia pyydyksiä, koska saatava saalis voidaan valikoida ja vapauttaa hyväkuntoisena. Tuntuu epätodennäköiseltä, että isorysiä hankitaan johonkin kalakantoja vaarantavaan pyyntitoimintaan, sillä onhan jokaisella

mahdollisuus esitetyn lain 86 §:n nojalla rekisteröityä kaupalliseksi kalastajaksi, jos saalista myydään.

Isorysä on määriteltävä §:ssä 4

52 § Eikö pykälän loppuosa voitaisi yksinkertaistaa kirjoittamalla se muotoon; ”**velvoitteet voidaan asettaa erilaisina eri kalastajaryhmiin kuuluville kalastajille**”.

Kalastusrajoitusten lienee tarkoitus koskea myös vapaa-ajankalastajia, joten edellä esitetty sanamuoto kattaa kaikki vaihtoehdot.

53 § Ks. edellä

77 § Voidaan poistaa ja siirtää tehtävät EVIRAlle

Luku 8

Luvun nimi on esityksen periaatteisiin nähden väärä. Nimessä lähdetään istutuksista ensisijaisena hoitomuotona ja muut toimet tulevat vasta sitten. Nimi pitää muuttaa muotoon:

Luku 8 Kalavesien hoito ja istuttaminen

78 § Ks. 7 § Maksut on erotettava selvästi toisistaan. Ei ole tarkoituksenmukaista kerätä varoja valtion toimesta istutuksiin.

81 § On erittäin vaikeaa perustella tavallisilla kalastaville kansalaisille, miksi kalastuksesta maksetaan veroa, kun vastineeksi ei saa käytännössä mitään. Miksi metsästäjät saavat valistuslehden ja vakuutuksen suurin piirtein samalla hinnalla? Valtion keräämistä nykyisistä kalastuksenhoitomaksuista kiertää huomattava osuus istutuksiin, kun sekin rahamäärä voitaisiin käyttää järkevämmiin.

Pykälään voitaisiin lisätä määräys, ettei näitä varoja saa käyttää kalanpoikasten istuttamiseen kuin erityisin perustein.

Kalaveden omistajat voivat vapaasti päättää, mihin he viehekorttivaroista saavansa tulot käyttävät – vaikka istutuksiin, mutta lain periaatteiden mukaan edistämiseen käytettäviä varoja ei saisi käyttää istutustoimintaa.

82 § Valtiolle tulevien maksujen eriyttäminen turvaa kalaveden omistajille tulevat lupatulot poliittiselta harkinnalta.

83 ja 84 § ovat tarpeen tilanteen selkiyttämiseksi.

106 § On tarkoituksenmukaista, että alueellisille kalatalousviranomaisille palautetaan mahdollisuus kalastuksen valvojen asettamiseen.

116 § Ilmoitusvelvollisuus on kuollut kirjain tai sitten kaikki kalastavat täysin säädösten mukaisesti Näitä ilmoituksia tulee äärimmäisen vähän. Etelä-Savon ELY-keskukselle on tullut 3 ilmoitusta määräyksen voimassa ollessa. Lisäksi ilmoittajat ovat käsittäneet ilmoitustarpeen väärin. Tapahtumailmoituksina saattaa tulla kymmenien sivujen pituisia valvontaraportteja joissa ei kuitenkaan ole ryhdytty pykälän tarkoittamiin toimenpiteisiin.

Ilmoitus tulee osoittaa siihen ELY-keskukseen, minkä alueella ilmoituksen mukainen tapahtuma on sattunut.

Pohjois-Karjalan ELY-keskuksella ei liene intressiä Posiolla tapahtuneeseen kalastusvalvontaan.

128 § Asian voisi kirjoittaa selvemmin. Ei liene tarpeen viitata kumottavaan lakiin, koska tapahtuma on kertaluontoinen ja valmistelun käynnistyessä ei ole olemassa muita kalastusalueita kuin olemassa olevat.

Yhteenvetona lakiesityksestä voidaan todeta, että se selkeyttää voimassa olevaa kalastussäädöstä oleellisesti, saattaa sen lakiteknisesti vastaamaan ajan tarpeita ja asettaa kalavesien käytölle ja hoidolle kestävään kalatalouteen tähtäävät tavoitteet. Lain johtoajatuksena on olemassa olevien kalakantojen hoito kalastustapoja-, menetelmiä- ja käyttäytymistä ohjaavilla säädöksillä eli siirtyminen vesistöön tuotavista ulkoisista hoitopanoksista – istutuksista – hoitamaan vesistöissä jo luontaisesti olemassa olevia kalakantoja. Periaate on mitä kannatettavin.

Esityksen heikkoutena on rahoitusjärjestelmä. Siinä sekoitetaan valtion myymät kalastusluvut ja kalastuksesta maksettava kalastusvero. Kaikki eivät tarvitse valtakunnallista viehelupaa, ja ministeriön harkintaan jätettävä, muihin maksuihin sekoitettavat kalastuslupatulot eivät takaa kalaveden omistajille heille kuuluvia lupatuloja.

Kalatalouspäällikkö

Jorma Tiitinen

Kalatalousasiantuntija

Seppo Reponen